

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

НЦПКПС, гр. Баня

АНАЛИЗ НА ЕМПИРИЧНАТА ИНФОРМАЦИЯ ОТ ОНЛАЙН ДОПИТВАНЕ

ЗА ПРОВЕДЕНА КВАЛИФИКАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ТЕМА:

**„ОБУЧЕНИЕ НА УЧИТЕЛИ, ПРЕПОДАВАЩИ ПО НОВАТА УЧЕБНА
ПРОГРАМА ПО УЧЕБЕН ПРЕДМЕТ „ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ“ X клас**

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБУЧЕНИЕТО	2
СОЦИО-ДЕМОГРАФСКИ ПРОФИЛИ НА ОБУЧАЕМИТЕ	5
ОЦЕНКИ ЗА ОБУЧЕНИЕТО	8
ПРЕДЛОЖЕНИЯ, ПОТРЕБНОСТИ, ПРЕПОРЪКИ	17
За съдържанието на учебните програми	18
За профила на учителите	19
За конкретни теми	21
ОБОБЩЕНИЕ	23

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

ОБУЧЕНИЕТО

В изпълнение на дейностите, заложи по Национална програма “Квалификация” 2020 г. НЦПКПС продължи с реализацията на започналите през 2019 г. обучения на учители, преподаващи по новата учебна програма по „История и цивилизации“ в X клас.

В периода от 20 януари 2020 г. до 28 февруари 2020 г. в квалификационните курсове взеха участие общо 238 учители по история от цялата страна.

Обученията се реализираха в сградата на НЦПКПС, гр. Баня, ул „Княз Борис I“ №7 в рамките на 32 академични часа, като за участието си в тях педагогическите специалисти получиха удостоверение, с което им бяха присъдени по **2 квалификационни кредита**.

Квалификационните курсове се проведоха под ръководството на доц. Даниел Вачков – директор на Института за исторически изследвания на Българската академия на науките.

В сформирания от него преподавателски екип се включиха водещи учени от различни университети в България: проф. Илия Илиев, проф. Рая Заимова, проф. Евгения Иванова, проф. Евелина Келбечева, проф. Красимира Табакова, доц. Михаил Груев, доц. Антоний Гълъбов, доц. Лъчезар Стоянов, гл.ас. Никола Дюлгерев, доц. Мариана Малинова.

Основната цел на квалификационния курс е свързана с това, да бъдат разширени и задълбочени познанията на учителите, преподаващи по новата учебна програма, за най-значимите политически, обществени и културни явления в българската история.

Участниците в квалификацията преминаха цялостно обучение по национална история - от древността до наши дни, като един от основните акценти бе поставен върху взаимодействието между различните народи и култури по българските земи, в отделните периоди от националната ни история.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

Тук е мястото да се **оцени по достойнство инициативата на НЦПКПС да проведе обучение на учители от цялата страна именно по темата „История и цивилизации“**. Причините за това са няколко:

- Включените в новата учебна програма теми и тяхната интерпретация продължават да провокират противоречиви реакции в обществото и дори в научната общност няма единомислие;
- Особено сериозни са различните трактовки на най-новата ни история, съдържащи по презумпция идеологически окраски, давани от съвременниците на събитията. Учени говорят и за „манипулирана история“, която вероятно е породена не от самите събития и факти, а от избирателния им подбор и субективно натоварена интерпретация;
- Изключително трудно е да се отсее субективизмът при най-новата ни история и на младите българи да се поднесе нередактираната и идеологически неутралната историческа истина, колкото и многолика да е тя – нещо, което е задача на проведеното обучение;
- Налице са и разминавания между историческите спомени на семействата на учениците, учеци по новата учебна програма, както и акцентите в нея;
- Особено важно е всички български ученици да бъдат поставени при равностойни условия и да получават исторически знания, които са възможно най-близо до реални факти и до техния непредубеден, обективен и безпристрастен анализ, дело на учени и експерти, а не на политици;
- В наши дни всички учителски кадри, а особено историците, са част от едно неравностойно състезание с огромния масив от информация, налична от Интернет. Ключовият въпрос пред преподавателите в случая е - какво ново, различно, полезно и актуално могат да дадат на младите българи, което те няма как да получат от Wikipedia или Google;

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

В тази връзка, организирайки квалификационни курсове по различни дисциплини и с различни аудитории, НЦПКПС се стреми да обхване всичко гореизброено – и като информация, и като методически подходи за усвояване на материала, и като преподавателско поведение на учителите, и като мотивиране на учениците.

Безспорна е необходимостта младото поколение български граждани да бъдат запознати с националната история и то с помощта на доказани, безпристрастни, непредубедени и обективни експерти.

Подбраният преподавателски екип подходи с очакваната отговорност към задачата си да актуализира историческата компетентност на учители от цялата страна, съзнавайки деликатността на задачата си.

Участниците в обученията имаха възможност да изразят своето мнение за ефективността на предлаганите курсове чрез въпросници, изготвени в електронен вид като Google формуляри, предоставен линк за връзка и възможност да попълнят формуляра онлайн. Макар не всички преминали обучението да са взели участие, делът на отзовалите се е изключително голям (приблизително 90%), което е сериозно основание становищата им да съдържат надеждна информация за полезността и качеството на обучението в НЦПКПС.

За целите на настоящия анализ количествените данни, получени от закритите въпроси, т.е. тези, които са с предварително формулирани варианти на отговори, са систематизирани и анализирани чрез програмата SPSS. Откритите въпроси, т.е. онези, които изискват свободни отговори (тук попадат предложенията на учителите), са подложени на Контент–анализ.

За удобство, в последващия текст при споменаване на преподавателите по история, преминали обучението или „учителите“, се имат предвид становищата на тези 90 % от тях отзовали се на допитването, а не на цялата съвкупност от обучени за посочения период учители по история.

СОЦИО - ДЕМОГРАФСКИ ПРОФИЛИ НА АНКЕТИРАНИТЕ УЧИТЕЛИ

По пол силно доминират жените сред обучаемите (73,8%) срещу почти три пъти по-малко техни колеги – мъже (26,2%).

Фиг. 1. Преминалите обучението по пол (%)

И тук, както при обученията на педагогическите специалисти с ръководни функции, феминизацията на образователната ни система е очевидна. Също както е очевидна и потребността от търсене на по-симетричен баланс между мъже и жени, което безспорно би било от полза за учащите се.

По отношение на **възрастовата структура** на анкетираните учители:

Фиг. 2. Преминалите обучението по възрастови групи (%)

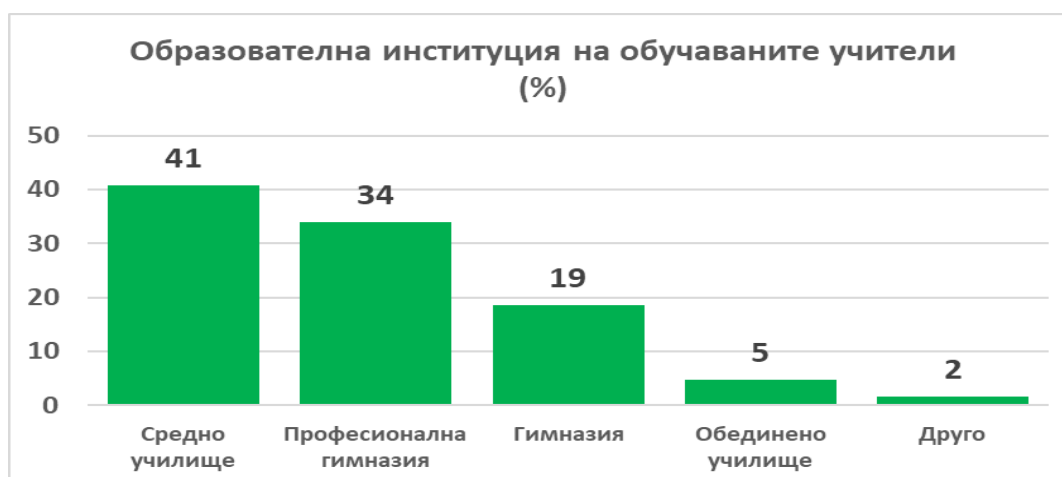
Възрастовата структура на анкетираните учители не е толкова концентрирана в един или друг възрастов сегмент. Най-много са историците между 46 и 55 години (37,1%) - те са натрупали достатъчно преподавателски опит, но в същото време са отворени към нови предизвикателства и имат нагласата да работят и по нови учебни програми.

Всеки пети (26,2%) е в най-активния период от кариерата си - между 36 и 45 години, а други 19% са в най-младата възрастова група - 25 – 35 години. За тях този **обучителен курс е освен реализирана възможност за разширяване и актуализиране на собствените им знания**, още и стъпка нагоре в кариерното им развитие.

За всички участващи в квалификационното обучение, включително и за учителите в сравнително най-високата възрастова група над 55 г. (17,7%), това е и шанс за сверяване на часовника доколко техният собствен преподавателски подход е достатъчно точен и дали не може да бъде усъвършенстван още повече.

Според **типа образователна институция**, от която идват, със сравнително най-висок относителен дял са учителите от средните училища (41%), следвани от колегите си от професионалните гимназии (34%) и гимназиите (19%). Едва 5% са от обединени училища.

Фиг. 3. Образователна институция на обучаваните учители (%)

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

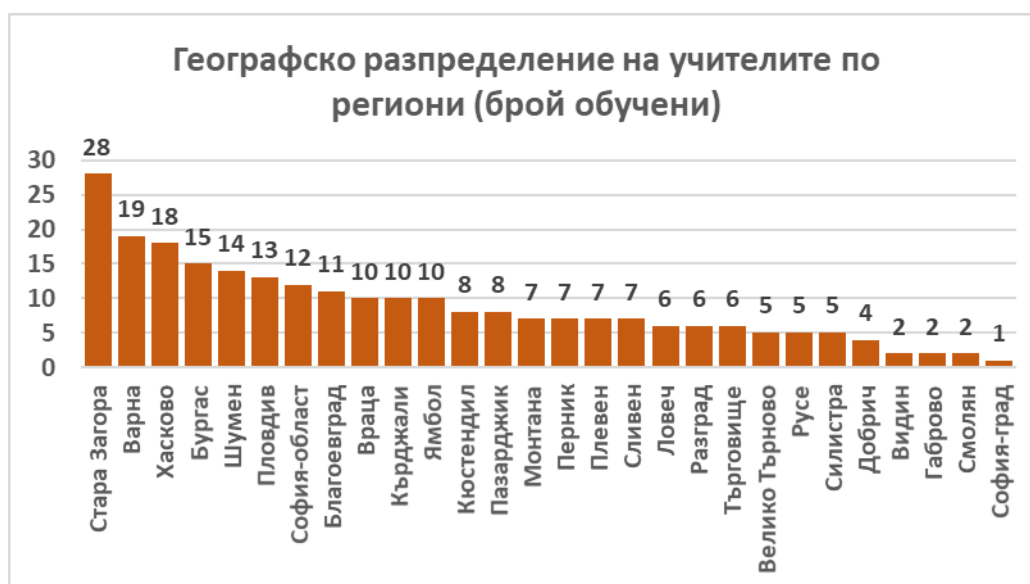

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I” № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

Като цяло, различните типове образователни структури в средното образование са сравнително добре покрити, което предполага, че учителите по история ще се справят успешно с новите учебни програми на базата на придобитите в НЦПКПС актуални знания. **Би могло да се помисли повече, гимназиални учители да преминат това обучение** и да се потърси по - активна обратна връзка от тях, тъй като на фона на всички отговорили те са сравнително малко - 19%.

Според географското разпределение, в обучението са участвали учители от всички административни региони в страната.

Фиг. 4. Географско разпределение на учителите по региони (брой)

Най-много са реагиралите на анкетата от Стара Загора (28 историци), следвани от Варна (19) и Хасково (18). На обратния полюс са софийските им колеги, което повдига въпроса дали в столицата работят най-подготвените учители по история. Слабото участие от Смолян, Габрово и Видин (само с по двама участници) също е трудно обяснимо.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

По **брой посетени обучителни курсове**, силно преобладават учителите, които за първи път са включени в подобно повишаване на квалификацията им - 82,7%.

Фиг. 5. Брой посетени квалификационни курса (%)

Като цяло, отзовалата се на допитването учителска аудитория дава една разнообразна картина на учителското съсловие както по възраст, така и по тип институция, а също и по географско покритие, дори и по пол. Това от своя страна е предпоставка изказаните мнения, оценки и препоръки да се приемат с нужната сериозност и да се имат предвид при организацията на бъдещите обучителни курсове в НЦПКПС. Фактът, че над половината от преминалите обучението са намерили време да отговорят на въпросите от оценъчния инструментариум сам по себе си свидетелства за значението, което учители от цялата страна отдават на работата на Центъра.

ОЦЕНКИТЕ ЗА ОБУЧЕНИЕТО

Общо 248 от преминалите обучението в Центъра учители споделиха своите виждания за ефективността на предлаганите курсове. Те сториха това чрез въпросници, изготвени в електронен вид като Google формуляри, предоставен линк за връзка и възможност да попълнят анкетната карта онлайн.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I” № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

По възходяща рангова шестобална скала, те оцениха различни аспекти от обучителния процес – от подбора на темите и лекторския екип, до начина на преподаване и практическата приложимост на наученото, изказаха се и за организацията на обучителния процес, включително и за материалната база на Центъра. Имаха възможност и да отправят свои препоръки за още по-добро качество на обучението, както и по какви теми биха се включили в бъдеще.

Оценъчната скала на техните отговори е във възходящ диапазон от 1 до 6. Изчислената по тази скала средна оценка на анкетиранияте по всички аспекти от обучителния курс надхвърля 5. С други думи, **учителите са особено доволни от целия курс на обучение**, и по-конкретно:

- от организацията на учебния процес
- от техническата осигуреност
- от самите преподаватели (като компетентност, актуалност, преподавателски умения)
- от съдържанието на учебната програма

Средните оценки за всеки от изследваните показатели на обучението, дадени в ранжиран възходящ ред, могат да се видят в следната таблица:

Оценявани аспекти от обучението	Средна оценка по скала 1-6
Техническа осигуреност	5.74
Обучителят предоставя актуална информация по темата	5.72
Организация на учебния процес (подготовка на зала, раздавателни материали, подготовка на удостоверения и др.)	5.69
Обучителят умее да общува с аудиторията и търси обратна връзка	5.63
Актуалност и полезност на учебната програма	5.53
Обучителят използва компетентно съвременни информационни технологии в обучението	5.34
Обучителят използва интерактивни методи в процеса на обучението (дискусии, казуси, работа в групи и др.);	5.13

По-задълбоченото вникване във всяка от посочените в таблицата средни оценки разкрива по-детайлно относителните дялове на изказаните мнения и позволява да се проследи оценъчната база, върху която са изчислени.

Самата анкетна карта се състои от три основни раздела, покриващи съответно оценките за преподавателските екипи, оценките за организацията на обучението и общите оценки за целия обучителен процес.

Първият раздел се отнася до преподавателите и включва четири тематични кръга. Въпросите, на които анкетираните отговориха, се фокусират върху степента, в която учителят :

- използва интерактивни методи в процеса на обучението (дискусии, казуси, работа в групи и др.);

- използва компетентно съвременни информационни технологии в обучението;

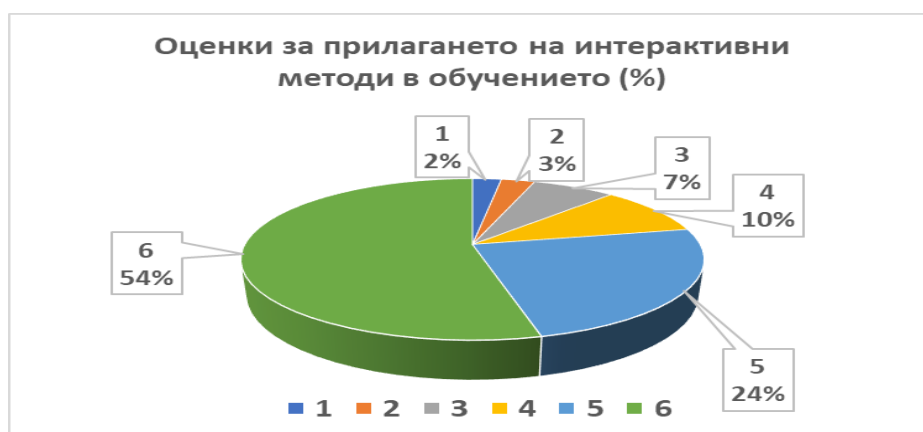
- предоставя актуална информация по темата;

- умее да общува с аудиторията и търси обратна връзка;

Оценъчната скала е шестобална и е във възходящия интервал от НЕ (1) до ДА (6). Процентните разпределения на получените оценки по всеки от въпросите следва в долния текст.

Първият тематичен кръг е доколко учителят използва интерактивни методи в обучението – нещо, с което обучаемите сравняват собствените си преподавателски умения и подходи.

Фиг.6. Оценки за прилагането на интерактивни методи в обучението (%)

Оценките им са базирани именно на тези сравнения и на покритието между техните очаквания и онова, което са получили при обучението си. По този показател дадената средна оценка е 5,13 – сама по себе си достатъчно висока, но в сравнителен план се намира под останалите. Като процентно разпределение, обаче, повече от половината анкетирани (54%) дават пълна шестица на прилаганата интерактивност в методите на обучение, което заедно с немалкия дял (24%) петици, говори за една **висока и масова удовлетвореност на цели три четвърти от анкетираните.**

По другия тематичен кръг, доколко учителите използват компетентно съвременни информационни технологии в обучението, средната оценка е по-висока – 5,34.

Фиг.7. Оценки за компетентно използване на съвременни информационни технологии в обучението (%)

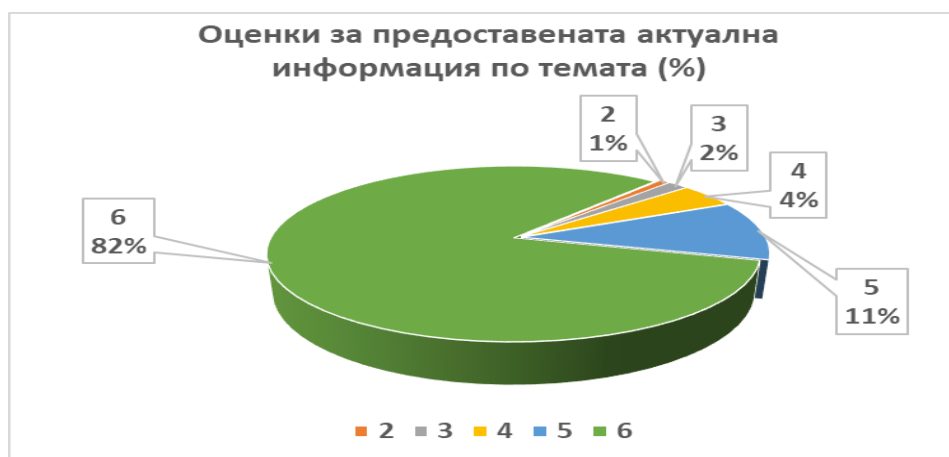

Тук отново проличава масовата удовлетвореност на учителите – 65% дават отлична, а 19% много добра оценка по този показател. С достатъчно основание **може да се предполага, че голямата част от преминалите обучението ще направят всичко възможно по сходен, компетентен начин да ползват съвременни информационни технологии в своята работа.**

Дали и доколко преподавателските екипи предоставят актуална информация по темата е другият обучителен аспект, на който учителите поставят оценка отличен 5.53.

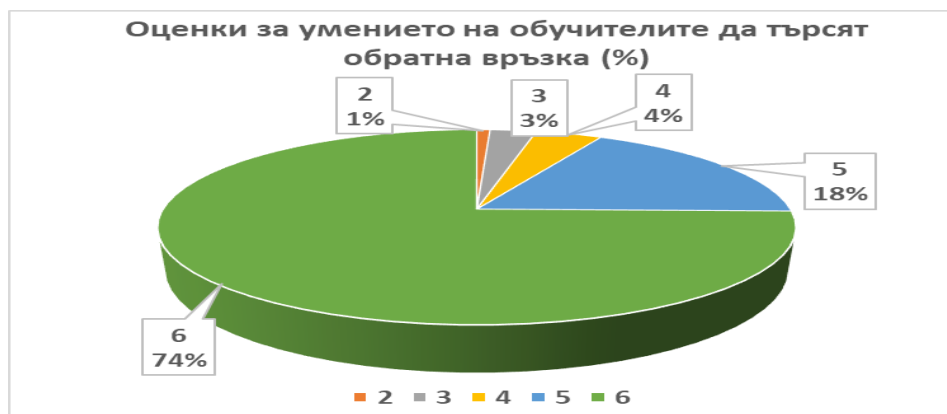
Фиг.8. Оценки за предоставената актуална информация по темата (%)

За голямата част от тях (82%) няма съмнение, че това, което им се преподава е актуално и подкрепено с убедителни примери от нови исторически изследвания, събития и процеси. Може да се очаква, че почти всички анкетирани ще предадат тази актуална информация на своите ученици. Пренебрежимо малко са онези, които дават ниски оценки – само 3%.

Търсенето на обратна връзка, умението да се контактува с аудиторията е нещо, което учителите могат да оценят от първа ръка.

Фиг. 9. Оценки за умението на обучителите да търсят обратна връзка (%)

Те самите са в подобно положение като преподаватели и затова са още по-впечатляващи техните **отлични оценки със средна стойност 5,63**. За три четвърти от анкетираните (74%) това е максимално постигнато, а според още 18% обратната връзка е на много високо ниво. И тук само единици не споделят масовото одобрение от контакта преподавател – аудитория.

Общото впечатление от данните насочва към категоричното заключение, че **доминиращата част от анкетираните намират за удачен подбора на преподавателските екипи**. Това дава достатъчно основание да се очаква преминалите обучението да мултиплицират наученото не само като съдържание, но и като преподавателски техники и прийоми в конкретната си дейност и работа с учениците.

С други думи, **задачата на НЦПКПС** да разшири знанията на учителите по история и да актуализира педагогическите им компетентности и техники на преподаване, **може да се оцени като постигната на много високо ниво** и обучително полезна.

Вторият раздел от анкетната карта е посветен на самата учебната програма и организацията на обучението в Центъра. Чрез следните три въпроса и отговорите в 6-степенен възходящ диапазон от 1=НЕ до 6=ДА, се търси степента на удовлетвореност на обучаваните:

- от актуалността и полезността на учебната програма;
- от организацията на учебния процес;
- от техническата осигуреност на обучението;

С други два въпроса се търси мнението на обучаваните доколко са доволни:

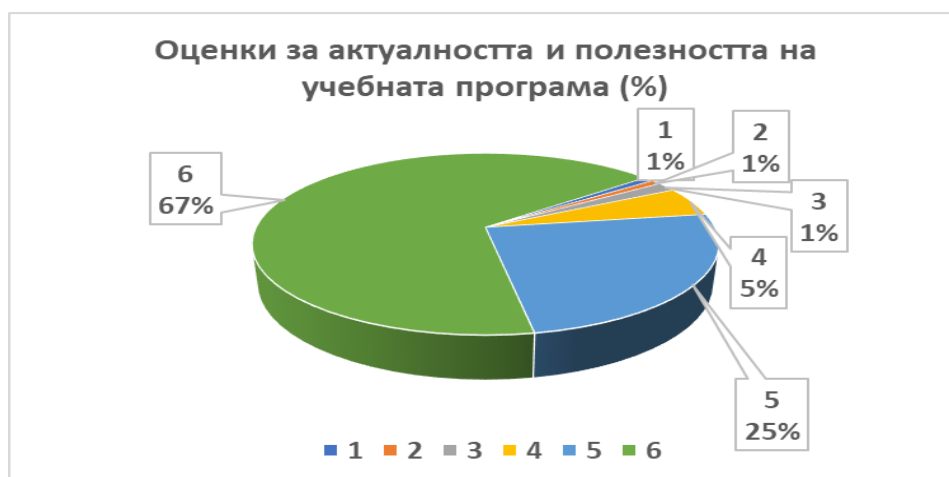
- от продължителността на обучението
- от материално-техническата база в Центъра.

Опциите на отговорите при последните два въпроса са в четиристепенна рангова скала от позитивен към негативен, т.е. Да; По-скоро Да; Не; По-скоро Не; Нямам мнение.

Анкетираните посочват, че са останали удовлетворени от участието си в квалификационните форми по „История и цивилизации“ и дават висока оценка на актуалността и полезността на учебната програма – 5.53.

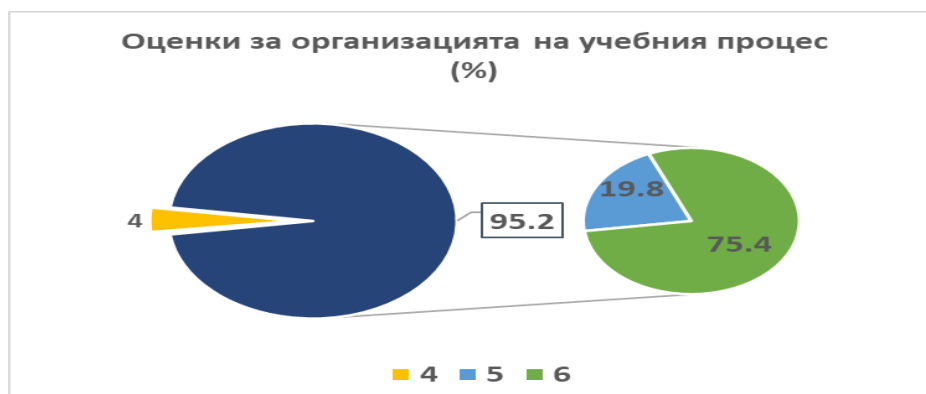
Фиг. 10. Оценки за актуалността и полезността на учебната програма (%)

За внушителния дял от 67% тя е с отлично, а за още 25% - с много добро качество. Оценките със стойности 4 и по-ниски са несъществено малко (8%) и не се отразяват съществено върху масово доминиращото одобрение.

Що се отнася до организацията на учебния процес (подготовка на зала, раздавателни материали, подготовка на удостоверения и др.), **тук оценките са още по-високи – средната им стойност е 5,69.**

Фиг. 11. Оценки за организацията на учебния процес (%)

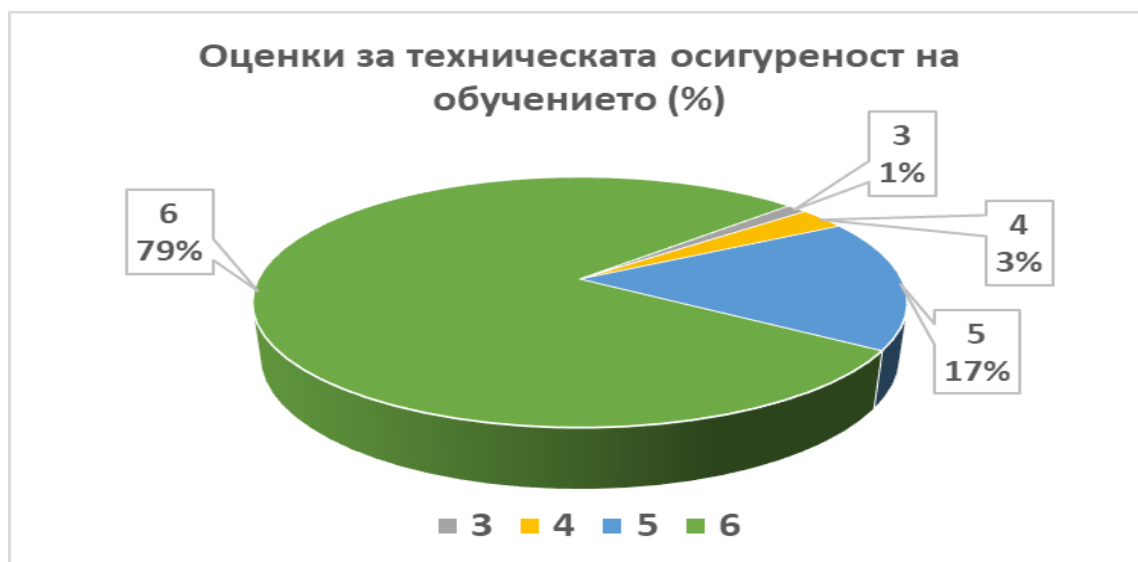

В процентно изражение оценки под 4 изобщо липсват, а четворките са незначителните 4,8%. Всички останали на обща стойност 95,2% попадат в категорията на отличните (75,4%) и много добрите (19,8%). Очевидно е от данните, че **усилията на екипа на Центъра да предложи на обучаваните оптимално добри условия за провеждане на квалификационните курсове, са оценени от самите обучавани.** Залите, учебните материали, издаваните удостоверения след завършване на обучението са плод на стройна организация и това неизбежно рефлектира върху оценките на обучаваните.

По отношение на условията за обучение, които предоставя Центърът, са изказаните мнения и за техническата осигуреност. Тук средната оценка е сравнително най-висока – 5,74. **Техническите средства, с които разполага Центърът, са впечатлили силно почти всички учители.**

Фиг. 12. Оценки за техническата осигуреност на обучението (%)

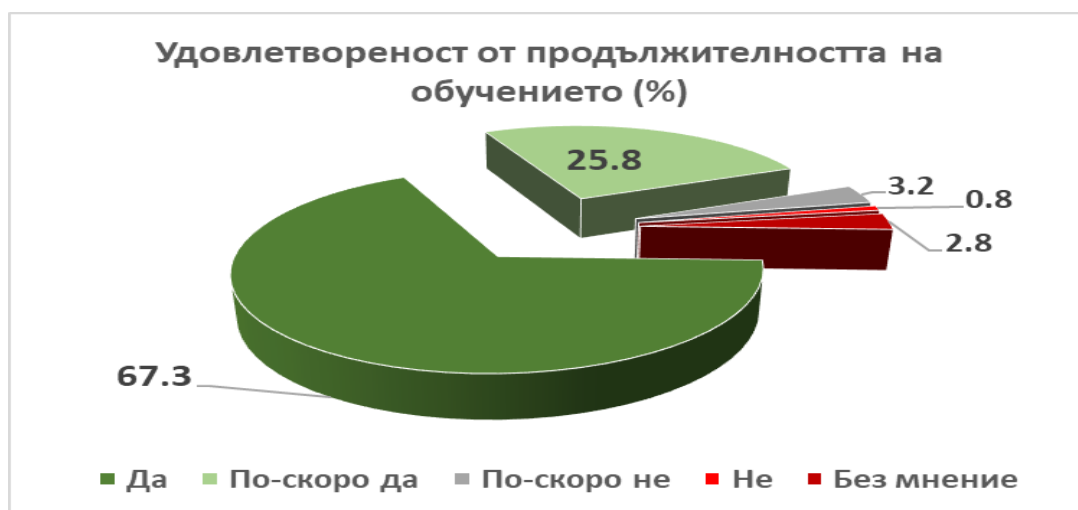

Над три четвърти от анкетиранияте (79%) са дали възможно най-високата оценка (6), а още 17% ги оценяват също високо – като много добри. По-ниски оценки (3 и 4) дават единици от анкетиранияте (1 и 2 изобщо липсват), което **затвърждава масовото впечатление за техническа осигуреност от най-висок клас.**

Повечето от учителите (67,3%) са доволни от продължителността на обучението.

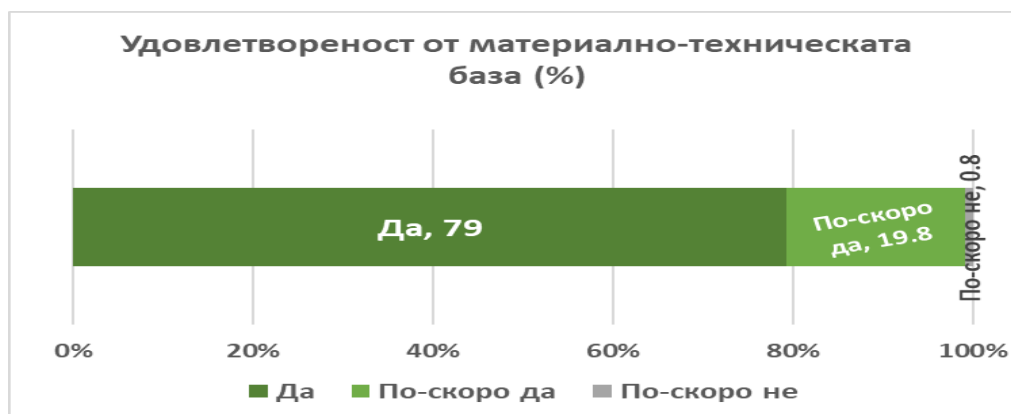
Фиг. 13. Удовлетвореност от продължителността на обучението (%)

За всеки четвърти (25,8%) срокът може леко да се коригира, а недоволнените са едва 7% - нещо, върху което Центърът би могъл да помисли за в бъдеще.

По отношение на материално-техническата база, 79% от анкетираните учители изразяват своето категорично одобрение.

Фиг. 14. Удовлетвореност от материално-техническата база (%)

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

Като се добавят и другите 19,8%, които оценяват положително, макар и с известен нюанс условията за обучение, категорично може да се каже, че **Центърът поддържа база, която гарантирано осигурява материално-техническите предпоставки за качествено обучение.** По-малко от 1% от преминалите квалификационния курс историци мислят обратното.

Като цяло, силно надделява мнението на учителите, които одобряват участието си в квалификационните курсове по програмата. Мненията им са подчертано положителни и масово се споделят от анкетиранияте. Доста от тях не само са оценили високо целия курс, но се ангажирали и с предложения как нещата да станат още по-добри и още по-полезни за кадрите от образователната сфера.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ, ПОТРЕБНОСТИ, ПРЕПОРЪКИ

В съответствие с разработения въпросник за онлайн анкета, преминалите обучението по „История и цивилизации“ учители изказаха своите препоръки и предложения в три основни проблемни сфери, а именно:

- **предложения** за повишаване качеството на обученията в НЦПКПС, свързани със **съдържанието на учебните програми;**
- **предложения** за повишаване качеството на обученията в НЦПКПС, свързани с **профила на учителя (критерии);**
- **конкретни теми,** по които биха желали да вземат участие в **бъдещи квалификационни курсове в НЦПКПС.**

Общото впечатление от **изказаните предложения е доброжелателния тон, с който са направени.** Едва ли може да се очаква нещо друго, след като дадените оценки за отделните елементи от учебния процес са доминиращо високи и клонят към безкритично одобрение. Именно затова заслужават да се имат предвид при организиране на предстоящи квалификационни курсове – нещо, към което Центърът се отнася с нужната сериозност и отговорност.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

Препоръки към учебните програми

Основно те са насочени към **по-тясна практическа обвързаност**. Конкретно се препоръчва да се намали обемът на лекционната част при обучението за сметка на повече практически казуси при поднасяне на материала в училище, както и да се дават **методически разяснения** по темите. Например:

„Ориентиране към практическа приложимост и ограничаване на лекционната форма. Използване на технологиите в обучителния процес. Работа в малки групи и търсене на обратна връзка и разискване по време на обученията“.

(Гимназиална учителка в областен град, 36 – 45г.)

И още:

„Да се оправят грешките в учебниците по история и да се обърне внимание на понятийния апарат в процеса на обучението по история и цивилизации в 10 клас“.

(Учителка в средно училище в областен град, над 55 години)

„Предвиждане на повече възможности за по-активна изява на участниците в обучението чрез задачи - индивидуални или групови.“

(Учителка в средно училище в областен град, 25 – 36г)

„Обученията да се провеждат ПРЕДИ да започне прилагането на нови програми“

(Учителка в средно училище в областен град, 46 – 55 г)

„Да се потърси практическа полза по отношение на методиката и на учебното съдържание - как да се помогне на учениците да се справят с все по-сложния учебен материал. За мен лично имам полза, защото се запознах с нови факти, трактовки и позиции на видни български историци“.

(Учителка в професионална гимназия в областен град, над 55 години)

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

Въпреки, че в преподавателския екип са включени и експерти, участвали в изготвянето на новата учебна програма по „История и цивилизации“, за учителите е важно като принципна политика и самите учители да участват в този процес.

„Да участва учителят лично в изготвянето на учебните програми“.

(Учител в професионална гимназия в областен град, 46 – 55 г)

В сумарен вид, **фокусът на предложенията към обучителните програми е към повече практическа приложимост и конкретно в сферата на методическите подходи при преподаването.** Препоръчва се и по-активно въвличане на самите обучавани в процеса. Със сигурност учените и експертите, които водят обученията, също могат да научат доста неща от учителите, на които преподават, при това не само при търсене на обратна връзка, но и при решаване на реални методически (и не само) казуси.

Включването в обучителните екипи и на доказали се с успешни резултати **учители от практиката**, може да бъде само от полза за качеството на знанията, които Центърът дава на своите курсисти.

Препоръки към профила на учителите

Една от основните препоръки към подбора на учителите е всеки от тях да познава в детайли новите учебни програми – включително и тази по „История и цивилизации“. Настоява се също освен компетентност, преподавателите да бъдат *„диалогични“* и *„да умеят да поддържат интереса на аудиторията“*.

Учителите по история с по-богат преподавателски опит разширяват препоръките си не само към Центъра, но и към МОН и заслужават по-сериозно внимание. В този смисъл **Центърът изпълнява важната роля на посредник между учителските кадри от практиката и управляващите образователната система у нас.** Конкретно се препоръчва:

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

„1.Обучителите да влязат в ролята на учители и за 40 /45 / мин. да предадат един урок, като ние, учителите сме в ролята на учениците.

2. Да се апробират учебниците, защото някои направо не стават за работа.

3. МОН да направи справка кои са предпочитаните учебници и защо по някои учебници никое училище не работи.“

(Учителка в професионална гимназия в областен град, над 55 години)

В сумарен вид, водещите критерии, които според анкетираните трябва да се съблюдават при подбора на преподавателите е те да обръщат **по-голямо внимание на методическата страна на преподаването по „История и цивилизации“**. И имат сериозни основания да искат да се наблегне именно на това – океанът с информация по тази дисциплина е безграничен, информационните източници също са неограничени.

Въпросът е какво и как да се отсее при поднасянето на тази информация в училищата, как да се провокира и поддържа интересът на подрастващите към тематиката, по какъв начин да се оценяват знанията им – като наизустени факти и събития или като опит за тълкуване и интерпретация.

Неща, които са изключително важни не само за квалификационните курсове, организирани от Центъра, но за историческата грамотност и култура на младите българи.

Отговорността е на цялата образователна система - дали на учениците ще се поднасят овехтели клишета, избирателно подбрани по идеологически критерии и подменяни в синхрон с конкретното политическо статукво, **или историята ще се преподава като устойчива система от исторически знания.**

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

Предложения за конкретни теми

Анкетираните учители изказаха и вижданията си и за конкретни теми, по които биха желали да вземат участие в бъдещи квалификационни курсове в НЦПКПС. По включените в програмата тематични области те имат нужда да разширят знанията си, но също така **за тях е важно и да осъвременят начините и методическите подходи**, по които да ги поднасят на учениците си.

Например, млад учител от областен град с огромно желание би се включил в обучителен курс, който да предлага:

„1. Изработване на писмени изпитвания по учебните програми по история и цивилизации.

2. Методи за създаване на интерактивни уроци и какви видове интерактивни уроци могат да бъдат създадени с цел привличане интереса на учениците към науката история.“

(Гимназиален учител в областен град, 25 – 35г.)

Налице са и препоръки за **организиране на „профилирано обучение по история и цивилизации“**, както и съвсем конкретно за **„обучение за прилагане на учебните програми за профилирана подготовка в 11 и 12 клас“** – очевидно практиката се нуждае от такива.

Изразен е интерес също и към:

„Профилираната подготовка по История и цивилизации в 11-12 клас. Конкретни насоки за изготвяне на Годишен план за работа по задължителните модули в обучението по История. Разяснения, конкретни насоки и примери за Допълнителния модул по История. Идеи за уроци - упражнения в 11-12 клас. Методика на преподаването по Гражданско образование в 11-12 клас.“

(Гимназиална учителка в областен град, 46 – 50г.)

Млади гимназиални учители намират за полезно да се включат и в **„обучение, предназначено за втори гимназиален етап“** – нещо, което заслужава целенасоченото внимание на Центъра.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

Учители от средни училища, но също и от други типове образователни структури, биха се включили с желание в обучения, свързани с **„работа с родители и мотивация на учениците“**. Очевидно това е често срещан проблем, за който си струва Центърът да помисли как да помогне на преподавателските кадри от страната. Особено като се има предвид, че немалко от родителите на техните ученици са ако не директни свидетели, то най-малкото са запознати от своите собствени родители и роднини със събитията и процесите от най-новата ни история.

В тази връзка интерес представляват предложенията, свързани със съвременната историческа реалност. Например, обучение с по възможност единни за всички преподаватели по история критерии, въз основа на които да се преподава на учениците тематиката за **спецификата на гражданско общество** – нещо, с което самите подрастващи се сблъскват ежедневно, независимо дали в или извън медийното пространство.

С други думи, **има интерес към обучение, детайлно насочено към:**

„Гражданско образование – гражданско общество, избори, НПО-та, граждански форми на протест и пр.“

(Учител в професионална гимназия в областен град, 46 – 50г.)

Като цяло, **желанието на учителите е да разширят и обогатят знанията си най-вече в сферата на най-новата ни история**, включително за процеси, настъпили и случващи се след началото на глобалните промени в България по посока на демократизация и на пазарна икономика.

Този период трудно може да се нарече преход най-малкото поради езикова некоректност и съдържателни противоречия. Става дума за това, че „преход“ в най-широкия смисъл на понятието означава преминаване от точка А в точка Б. На всички е ясна точката А, но засега все още няма единно мнение за точка Б. За историците вероятно е още по-трудно да обяснят на учениците си какво се случва в най-новата ни история, но **според мненията на анкетираните, обучението в Центъра им е било от огромна полза.**

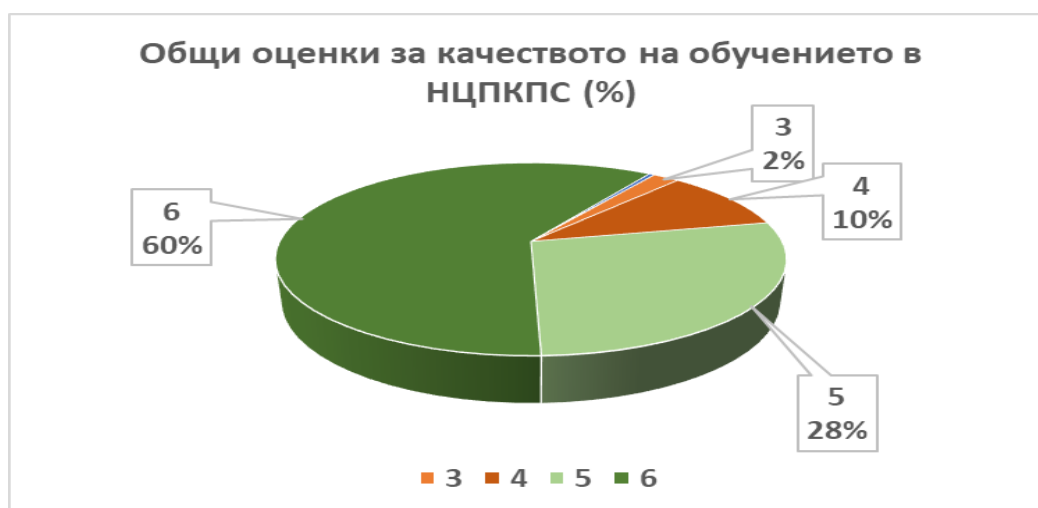
ОБОБЩЕНИЕ

Средната оценка на анкетиранияте учители, преминали обучението по „История и цивилизации“ в Центъра е 5,40 от възможни 6. Една впечатляващо **висока оценка за качеството на обучението в НЦПКПС**, базирана на личния им опит. За повечето от тях това е първи подобен квалификационен курс, но с голяма вероятност може да се предполага, че няма да е последен, ако зависи от тях.

Процентното разпределение на дадените оценки по скалата от 1 до 6 също регистрира доминираща относителна тежест на шестиците – 60%. Към тях могат да се добавят и петиците – 28 % и като цяло е статистически коректно да се заключи, че **обучението в Центъра е получило масово одобрение от участващите в него.**

Споделените оценки са на близо 90 % от включените в обучението, а фактът, че нито един от анкетиранияте не е използвал най-ниските две степени от оценъчната скала е допълнителен аргумент в подкрепа на това заключение.

Фиг. 15. Общи оценки за качеството на обучението в НЦПКПС (%)

Няма съмнение, че **НЦПКПС** **подхожда с необходимата сериозност към подготовката, организацията и провеждането на обучението на педагогическите специалисти от цялата страна.**

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката
Национален център за повишаване на квалификацията
на педагогическите специалисти

1320 гр. Баня, ул. „Княз Борис I“ № 7, телефон: 02/ 9977402, факс: 02/ 9977422, e-mail: niokso@mon.bg

В конкретния случай, с квалификационния курс по учебният предмет „История и цивилизации“, е подходено по същия начин и затова обратните реакции на учителите не са изненадващи.

За екипът на НЦПКПС е пределно ясно, че **съвременната концепция за обучение по история предопределя в голяма степен поведението на младите българи**, особено що се касае до тяхната ориентация, адаптация и реализация в обществото. Това е и причината за усилената работа в тази посока, както показват и резултатите от анкетното проучване.

В рамките на Национална програма „Квалификация“ 2020 г. предстои да бъдат обучени още 212 учители, преподаващи по учебен предмет „История и цивилизации“. С това НЦПКПС ще отговори на очакванията и на по-широк кръг историци от цялата страна.